

Nový Autorský zákon a jeho dosah na činnosť knižníc

Nový Autorský zákon vypracovalo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky ako komplexnú úpravu autorského práva, práv súvisiacich s autorským právom, práv k databáze a kolektívnej správy práv, ktorá odráža úpravu medzinárodných zmlúv a dohôd a právo Európskej únie v tejto oblasti. Hlavným dôvodom potreby novej autorskoprávnej zákonnej úpravy bola výrazná zmena týkajúca sa používania autorských diel a iných predmetov ochrany na internete, ktorú prinieslo najmä posledné desaťročie. Toto platí nielen pre komerčnú sféru, ale aj pre činnosť knižníc, u ktorých sa aktivity pomaly presúvajú do digitálneho a online prostredia. Pri legislatívnych prácach sa hľadali nové riešenia ako formulovať jasné a všetkými stranami rovnako vykladané pravidlá.

Nový Autorský zákon vypracovalo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky ako komplexnú úpravu autorského práva, práv súvisiacich s autorským právom, práv k databáze a správy práv (kolektívna správa práv), ktorá odráža úpravu medzinárodných zmlúv a dohôd a právo Európskej únie v tejto oblasti.

Hlavným dôvodom potreby vypracovania a prijatia novej autorskoprávnej zákonnej úpravy bola výrazná zmena týkajúca sa používania autorských diel a iných predmetov ochrany na internete, ktorú prinieslo najmä posledné desaťročie. Táto zmena spôsobila nielen neistotu na strane autorov (ako aj výkonných umelcov, výrobcov zvukových a zvukovo-obrazových záznamov, vysielateľov a zhotoviteľov databáz), používateľov a podnikateľov, ale aj pochybnosti o samotnom význame a rozsahu autorskoprávnej ochrany. Rozvojom digitálneho prostredia autori a iní nositelia práv fakticky stratili možnosť kontrolovať každé používanie svojich diel a iných predmetov ochrany a zabrániť ich prípadnému neoprávnenému používaniu. Na druhej strane používatelia sa často dostávajú do situácie, keď sa neúmyselne (a niekedy dokonca nevyhnutne) stávajú porušovateľmi autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom. Toto platí nielen pre komerčnú sféru, ale aj pre činnosť knižníc, u ktorých sa aktivity pomaly presúvajú do digitálneho a online prostredia. Snažia sa tak sledovať nové trendy poskytovania služieb, ktoré sú už dnes bežné v zahraničí.

Pokiaľ ide o konkrétne zmeny v textácii ustanovení, ktoré sa bezprostredne týkajú činnosti knižníc, nedošlo k zásadným systémovým zmenám v oblastiach, ktoré boli dlhodobo dobre nastavené a fungovali v praxi. Pri legislatívnych prácach sa skôr hľadali riešenia, ako formulovať jasné a všetkými stranami rovnako vykladané pravidlá. Popri tom boli zavedené viaceré novinky najmä smerom k digitálnemu prostrediu. Nový Autorský zákon (č. 185/2015 Z. z.) nadobudne účinnosť 1. januára 2016.

Knižnice na dennej báze vykonávajú viacero činností, ktoré sa dotýkajú úpravy Autorského zákona. Hlavnou činnosťou je vypožičiavanie predmetov ochrany. Dochádza v nich však tak isto k archívnej a katalogizačnej činnosti. Relatívne nová je pre knižnice agenda osirelých diel a obchodne nedostupných diel. V neposlednom rade knižnice využívajú aj nové technológie na vyhotovovanie hmotných alebo digitálnych rozmnoženín a taktiež sprístupňujú predmety ochrany na internete. Nový Autorský zákon otvára dvere aj k novej možnosti e-lendingu („vypožičiavaniu“ cez internet).

Autorský zákon chráni diela v zmysle § 3 bez ohľadu na druh a formu vyjadrenia (napr. literárne diela, audiovizuálne, v hmotnej podobe, elektronickej podobe), ale aj iné predmety ochrany – umelecké výkony, zvukové záznamy, audiovizuálne záznamy, vysielanie a databázy.

Nositelom práv k týmto predmetom ochrany patria výhradne osobnostné a majetkové práva (§ 19 a nasl.). Základným majetkovým právom je právo nositeľa práv použiť svoje dielo resp. iný predmet ochrany a udeľovať súhlas na jeho použitie. V zmysle ustanovení Autorského zákona (§ 19 ods. 2) je dielo alebo iný predmet ochrany možné použiť iba so súhlasom nositeľa práv, ak tento zákon neustanovuje inak. Ide o prípady tzv. zákonných licencií alebo o použitie po uplynutí doby ochrany.

Jedným zo spôsobov použitia diela demonštratívne uvedených v § 19 ods. 4 Autorského zákona je aj vypožičanie, ktoré § 24 ods. 2 definuje ako *dočasné prenechanie* originálu diela alebo rozmnoženiny diela (prenechanie hmotnej veci – knihy), alebo *dočasné umožnenie prístupu* k originálu diela alebo rozmnoženine diela (prístup k digitálnej rozmnoženine knihy – e-lending) prostredníctvom zariadenia prístupného verejnosti (tým sa rozumie aj knižnica) uskutočnené bez získania priameho alebo nepriameho majetkového prospechu (napr. bez poplatku). Vypožičaním *nie je* dočasné prenechanie originálu diela alebo rozmnoženiny diela, alebo dočasné umožnenie prístupu k originálu diela alebo rozmnoženine diela, ktoré je uskutočnené bez získania priameho alebo nepriameho majetkového prospechu medzi dvomi alebo viacerými zariadeniami (tzv. medzi-inštitucionálne, resp. medziknižničné výpožičky) alebo výhradne v priestoroch týchto zariadení (tzv. prezenčné výpožičky). Práve znak dočasnosti odlišuje e-lending (s dočasným časovým prístupom napr. na heslo) od klasického sprístupnenia verejnosti prostredníctvom siete internet bez časového a osobného obmedzenia.

Na takéto použitie v zmysle Autorského zákona knižnica potrebuje získať súhlas od nositeľa práv (resp. od organizácie kolektívnej správy práv, ktorá ho zastupuje). Súhlas sa udeľuje licenčnou zmluvou, ktorú v zmysle zákona o knižniciach (č. 126/2015 Z. z. účinný od 1. 7. 2015) uzatvára za celý knižničný systém Slovenská národná knižnica, ktorej licenčné náklady refunduje Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky. Podľa § 6 ods. 2 písm. w) a x) zákona o knižniciach Slovenská národná knižnica *povinne uzatvára* s príslušnou organizáciou kolektívnej správy (alebo viacerými) hromadnú licenčnú zmluvu na rozširovanie predmetov ochrany vypožičiavaním realizovaným prostredníctvom knižničného systému a prostredníctvom príslušnej organizácie kolektívnej správy uhrádza odmeny nositeľom práv za rozširovanie predmetov ochrany vypožičiavaním v rozsahu udelenej licencie. Tým je zabezpečená základná funkcia knižníc, a to vypožičiavanie.

Podľa § 6 ods. 2 písm. y) zákona o knižniciach však Slovenská národná knižnica *má možnosť uzavrieť* s príslušnou organizáciou kolektívnej správy (alebo viacerými) hromadnú licenčnú zmluvu alebo dohodu o primeranej odmene na použitie predmetov ochrany aj inak, ako vypožičiavaním prostredníctvom knižničného systému a následne prostredníctvom príslušnej organizácie kolektívnej správy uhrádza odmeny alebo primerané odmeny nositeľom práv za použitie predmetov ochrany inak, ako vypožičiavaním v rozsahu hromadnej licenčnej zmluvy alebo dohody o primeranej odmene, ak boli uzatvorené podľa písmena y). Tým sa otvára možnosť vysporiadania aj iných spôsobov použitia v rámci nových činností knižníc – napr. sprístupňovanie na internete v rámci digitalizačných projektov.

Slovenská národná knižnica si v zmysle § 6 ods. 2 písm. aa) zákona o knižniciach plní povinnosti aj vo vzťahu k osirelým dielam a *obchodne nedostupným dielam*. Ide o diela, ktoré sú stále chránené autorským právom, ale už viac nie sú dostupné v tradičných obchodných kanáloch. Za obchodne nedostupné dielo sa v zmysle § 12 Autorského zákona považuje slovesné dielo vyjadrené v písomnej forme, najmä vo forme knihy, časopisu a novín, ktorého rozmnoženinu nie je možné nadobudnúť odplatným prevodom vlastníckeho práva (to sa nevzťahuje na kúpu použitej veci podľa § 620 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Napríklad, ak sa kniha nachádza v antikvariáte alebo je možné ju kúpiť z druhej ruky, neznamená to, že dielo možno považovať za obchodne dostupné. Nejde totiž o tradičné obchodné kanály. Toto dielo musí byť zároveň uložené v knižnici, archíve alebo múzeu (v zmysle príslušného odkazu sa to vzťahuje aj na galériu) a zapísané vo verejne prístupnom zozname obchodne nedostupných diel, ktorý vedie Slovenská národná knižnica. Ide teda o taxatívny výpočet podmienok, ktoré musia byť splnené kumulatívne. Toto ustanovenie sa primerane vzťahuje aj na fotografické dielo a dielo výtvarného umenia, ktoré je súčasťou obchodne nedostupného diela alebo je s týmto dielom spojené (napr. ilustrácie v knihe).

Návrh na zaradenie diela do zoznamu môže podať akákoľvek fyzická osoba alebo právnická osoba. Následne Slovenská národná knižnica bez zbytočného odkladu zverejní návrh na zaradenie diela do zoznamu na svojom webovom sídle. Slovenská národná knižnica nakoniec zaradí dielo do zoznamu, ak podľa jej zistenia v lehote 3 mesiacov od podania návrhu nebolo možné rozmnoženinu diela nadobudnúť odplatným prevodom vlastníckeho práva v tradičných obchodných kanáloch (mimo kúpy použitej veci) ani pri vynaložení primeraného úsilia a za obvyklých podmienok (predovšetkým aj na základe zistení od vydavateľstiev), pričom autor zároveň v tejto lehote písomne nenamietal zaradenie diela do zoznamu. Autor je však oprávnený kedykoľvek písomne žiadať od Slovenskej národnej knižnice, aby obchodne nedostupné dielo zo zoznamu vyradila, a tá bezodkladne od doručenia tohto oznámenia dielo zo zoznamu vyradí. Tým sa toto dielo prestane považovať za obchodne nedostupné dielo. Slovenská národná knižnica dielo zo zoznamu vyradí aj vtedy, ak dostane písomné oznámenie od organizácie kolektívnej správy, že autor tohto diela vylúčil kolektívnu správu, a preto nie je možné rozšírenou hromadnou licenciou toto dielo zazmluvniť. V prípade obchodne nedostupných diel udeľuje organizácia kolektívnej správy rozšírenou hromadnou licenčnou zmluvou súhlas na použitie obchodne nedostupného diela vyhotovením rozmnoženiny, sprístupňovaním verejnosti alebo verejným rozširovaním jeho rozmnoženiny prevodom vlastníckeho práva (§ 80 Autorského zákona).

Slovenská národná knižnica má svoju úlohu aj vo vzťahu k *osirelým dielam*. Osirelými dielami môžu byť v zmysle § 10 Autorského zákona slovesné diela vyjadrené v písomnej forme (teda napr. aj scenár dramatického diela alebo audiovizuálneho diela), písomný záznam hudobného diela (notový zápis hudobného diela) a audiovizuálne diela. V zmysle ďalších ustanovení však môže byť osirelým aj zvukový záznam a umelecký výkon, ktorý je súčasťou osirelého diela alebo osirelého zvukového záznamu, alebo je s ním spojený. Podmienkou, aby mohlo byť dielo považované za osirelé je, že autora (resp. iného nositeľa práv) nemožno určiť, alebo ak aj bol určený, nemožno ho nájsť ani napriek dôslednému vyhľadávaniu. Autora teda nie je možné kontaktovať za účelom uzatvorenia licenčnej zmluvy a získať tak súhlas na použitie diela. Ďalšou podmienkou je, že musí ísť o dielo, ktoré bolo prvýkrát vydané alebo ak nebolo vydané, prvýkrát odvysielané v niektorom členskom štáte Európskej únie. Takéto dielo musí byť zároveň uložené v archíve, knižnici, škole, múzeu (v zmysle príslušného odkazu sa to vzťahuje aj na galériu), alebo v zákonomnom depozitári (Rozhlas a televízia Slovenska a Slovenský filmový ústav). Za osirelé dielo sa však považuje aj také dielo, ktoré nebolo vydané alebo odvysielané, ale bol k nemu so súhlasom autora inak umožnený prístup verejnosti knižnicou, školou, múzeom, galériou, archívom alebo zákonným depozitárom, a to za predpokladu, že autor by nenamietal proti jeho použitiu vyhotovením rozmnoženiny a sprístupňovaním verejnosti. Ide o vyvrátenie domnienky, pri ktorej sa pripúšťa dôkaz opaku. Pojem „umožnenie prístupu verejnosti“ tu môže predstavovať nielen akýkoľvek spôsob použitia v autorskoprávnom zmysle, ale aj iné faktické umožnenie prístupu k dielu verejnosti (teda nielen napr. vypožičanie, sprístupňovanie verejnosti alebo vystavenie v autorskoprávnom význame, ale aj napr. nahliadnutie, čo nie je použitím v autorskoprávnom význame). Napríklad môže ísť o nikdy nepublikované rukopisy odovzdané autorom do archívu knižnice na vypožičiavanie na vedecké účely, avšak licenčná zmluva nezahŕňala sprístupňovanie digitálnych rozmnoženín verejnosti prostredníctvom siete internet (keďže v tom čase uvedený spôsob použitia neexistoval). Naopak, toto ustanovenie nepokrýva prípady, ak si autor výslovne vymienil, že odovzdáva rukopisy knižnici výhradne na účel archivácie bez možnosti vypožičiavania. Dielo sa stane osirelým až po vykonaní dôsledného vyhľadávania podľa § 10 ods. 2 Autorského zákona. Databázu osirelých diel pre celú Európsku úniu vedie Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (OHIM) na prehľadnej internetovej stránke s možnosťou vyhľadávania (<https://oami.europa.eu/ohimportal/sk/web/observatory/orphan-works-database>).

Osirelé dielo môže bez súhlasu autora v súlade s § 51 Autorského zákona použiť knižnica, archív, múzeum, škola alebo zákonný depozitár len na vzdelávacie a kultúrne účely a na plnenie úloh vo verejnom záujme vyhotovením rozmnoženiny osirelého diela na účely digitalizácie, indexácie, katalogizovania, uchovávaní, reštaurovaní alebo na účely umožnenia prístupu verejnosti a sprístupňovaním osirelého diela verejnosti, avšak nemôže ho použiť na získanie priameho alebo nepriameho majetkového prospechu (môže požiadať len o úhradu účelne vynaložených nákladov). Za takéto použitie nevzniká povinnosť knižnice uhradiť odmenu.

Na činnosť knižníc sa vzťahujú okrem spomínanej bezodplatnej výnimky na použitie osirelého diela (§ 51 Autorského zákona) aj iné *zákonné výnimky*. Okrem výnimiek ustanovených v § 42 a § 43 Autorského zákona sú všetky ostatné bezodplatné. Ustanovenie § 49 Autorského zákona upravuje bezodplatné použitie diela na účel archivovania. Na základe toho do autorského práva nezasahuje knižnica, archív, múzeum alebo škola, ktorá bez súhlasu autora použije dielo uložené v knižnici, archíve, múzeu alebo škole vyhotovením rozmnoženiny na účel nahradenia, archivovania alebo zabezpečenia originálu diela alebo jeho rozmnoženiny pre prípad straty, zničenia alebo poškodenia. Uvedené sa vzťahuje aj na ostatné predmety ochrany. Využíva sa napríklad pri vyhotovovaní záložných rozmnožením veľmi opotrebovaných kníh.

Úprava § 48 Autorského zákona obsahuje pravidlá použitia diela prostredníctvom koncového zariadenia (tzv. terminálu). Podľa neho do autorského práva nezasahuje knižnica, archív, múzeum alebo škola, ktorá bez súhlasu autora použije vyhotovením rozmnoženiny alebo verejným prenosom pre potrebu fyzickej osoby prostredníctvom na to určeného koncového zariadenia umiestneného v priestoroch knižnice, archívu, múzea alebo školy dielo uložené v knižnici, archíve, múzeu alebo v škole, a to na účel vzdelávania, bádania alebo výskumu, ak to nie je v rozpore s podmienkami nadobudnutia alebo použitia takého diela knižnicou, archívom, múzeom alebo školou (tzn., ak to nezakazuje licencia napr. k elektronickej databáze). Za takéto použitie nevzniká povinnosť knižnice uhradiť odmenu. Uvedené sa vzťahuje aj na ostatné predmety ochrany. Čitateľovi sa tak umožní prezeranie digitálnych rozmnožením kníh na špeciálnych počítačoch (v offline režime) v priestoroch knižnice.

Niektoré knižnice, avšak ťažiskovo Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, využívajú bezodplatnú výnimku pre potreby osôb so zdravotným postihnutím, najmä so zrakovým postihnutím novo upravenú v § 46 Autorského zákona. Podľa tohto ustanovenia do autorského práva nezasahuje osoba, ktorá bez súhlasu autora použije zverejnené dielo vyhotovením rozmnoženiny, verejným vykonaním, verejným prenosom, verejným rozširovaním prevodom vlastníckeho práva alebo vypožičaním,

ak sa takéto použitie uskutočňuje výhradne pre potreby osôb so zdravotným postihnutím v rozsahu odôvodnenom ich zdravotným postihnutím a účel tohto použitia nie je priamo ani nepriamo obchodný. Výnimka umožňuje napr. o vyhotovenie rozmnoženiny slovesného diela jeho prepisom do Braillovho písma alebo zväčšeného písma pre potreby nevidiacich a slabozrakých. Oprávnenou osobou je v zmysle výnimky nielen samotná osoba so zdravotným postihnutím, ale akákoľvek právnická alebo fyzická osoba (asistent osoby so zdravotným postihnutím, zdravotná sestra, knižnica pre nevidiacich, rodinný príslušník, atď.). V zmysle výnimky koná napr. aj ten, kto pre osobu so zdravotným postihnutím vyhotoví digitálnu rozmnoženinu diela a zašle ju elektronicky imobilnej osobe. Výnimka po novom povoľuje aj rozširovanie predajom, čiže umožňuje istú formu majetkového prospechu. Nakoľko však účel nesmie byť priamo ani nepriamo obchodný, nesmie dôjsť k ziskovej činnosti. To znamená, že predajná cena musí zodpovedať nákladom na výrobu (obstaranie) prístupného formátu. Novinkou je, že v odseku 2 tohto ustanovenia sa upravuje špeciálny prípad, keď osoba doplní do audiovizuálneho diela slovné vyjadrenie obrazovej zložky tohto diela výhradne pre potreby zdravotne postihnutých v rozsahu odôvodnenom ich zdravotným postihnutím (napr. audiokomentáre pre nevidiacich alebo titulky pre nepočujúcich). Odsek 3 tohto ustanovenia upravuje po novom aj špeciálny prípad, keď osoba vyrobí zvukový záznam slovesného diela výhradne pre potreby zdravotne postihnutých v rozsahu odôvodnenom ich zdravotným postihnutím – tzv. zvukovú knihu (audioknihu).

Akademické alebo školské knižnice (knižnice ako súčasť školy) môžu tiež využiť výnimku uvedenú v § 45 ods. 2 Autorského zákona, podľa ktorej do autorského práva nezasahuje škola, ktorá bez súhlasu autora použije školské dielo pri bezplatnom plnení úloh patriacich do predmetu činnosti školy. To umožňuje knižniciam v školách v súlade s týmto ustanovením nakladať napr. s ročníkovými, bakalárskymi alebo diplomovými prácami.

Sporadicky knižnice využívajú aj výnimku uvedenú v § 44 Autorského zákona – výnimku na vyučovacie účely. V zmysle tohto ustanovenia do autorského práva nezasahuje osoba, ktorá bez súhlasu autora použije zverejnené dielo vyhotovením rozmnoženiny, verejným vykonaním alebo verejným prenosom na účel názornej ukážky pri výučbe alebo pri výskume, ak pri takomto použití nedochádza k priamemu alebo nepriamemu majetkovému prospechu. Takáto výučba môže teda prebiehať nielen v škole, ale aj v knižnici, múzeu, galérii (či v prírode). Použitie však nesmie presiahnuť rámec názornej ukážky pri vyučovaní konkrétnej témy (napr. premietnutie diel významného maliara, prírodopisného dokumentu, predčítanie časti literárneho diela). Avšak keďže výnimka nezahŕňa rozširovanie vyhotovenej rozmnoženiny, nie je prípustné žiakom ponechať rozmnoženiny diela (alebo ich časti), ktoré im boli poskytnuté pri výučbe len na účely ukážky.

Činnosti knižníc sa v neposlednom rade dotýka aj problematika *reprografie* upravená v § 43 Autorského zákona. V zmysle tohto ustanovenia do autorského práva nezasahuje právnická osoba konajúca pre svoju potrebu alebo fyzická osoba, ktorá bez súhlasu autora sama alebo prostredníctvom tretej osoby použije dielo vyhotovením rozmnoženiny tak, že ho preniesie na papier alebo na podobný podklad prostredníctvom reprografického zariadenia alebo iného technického zariadenia s podobným účinkom. Takto vyhotovenú rozmnoženinu možno verejne rozširovať bezodplatným prevodom vlastníckeho práva. Túto výnimku však nemožno použiť na celé slovesné dielo ani na jeho podstatnú časť, na hudobné dielo zaznamenané v písomnej podobe (notový záznam) a na grafické vyjadrenie architektonického diela (náčrt, projektová dokumentácia). Za využitie tejto výnimky však patrí nositeľom práv náhrada odmeny, ktorú je v zmysle § 36 ods. 3 písm. b) Autorského zákona povinná uhradiť aj osoba, ktorá poskytuje reprografické služby za odplatu (teda aj knižnice, ak poskytujú takúto službu), a to vo výške 3 % z celkových príjmov za tieto služby. Náhrada odmeny sa uhrádza prostredníctvom príslušnej organizácie kolektívnej správy práv.

S touto témou súvisí aj právna úprava § 42 Autorského zákona o vyhotovovaní rozmnoženín pre súkromnú potrebu. Do autorského práva podľa tohto ustanovenia nezasahuje fyzická osoba, ktorá bez súhlasu autora použije dielo vyhotovením rozmnoženiny pre svoju súkromnú potrebu na účel, ktorý nie je priamo ani nepriamo obchodný. Keďže priestor, kde si môže fyzická osoba rozmnoženinu vyhotoviť, nie je zákonom obmedzený, čitateľ si napríklad takto môže odfoťiť mobilným telefónom knihu v knižnici. Za využitie tejto výnimky (za vyhotovenie rozmnoženiny) ale patrí nositeľom práv náhrada odmeny, ktorú platia dovozovia, výrobcovia a predajcovia zariadení používaných na vyhotovovanie rozmnoženín (napr. mobilov, fotoaparátov, atď.), nie čitateľ ani knižnica.

Pokiaľ ide o uľahčenie licencovania, ustanovenie § 79 Autorského zákona zavádza novinku – nový zmluvný typ štandardne využívaný v krajinách Európskej únie (*extended collective licence – ECL*). Ide o špecifický typ hromadnej licenčnej zmluvy s rozšíreným efektom na použitie všetkých predmetov ochrany, vrátane predmetov ochrany nezastupovaných nositeľov práv, pokiaľ výslovne nevylúčili kolektívnu správu práv (neuplatnili tzv. opt-out). Nezastupovaný nositeľ práv môže uplatniť opt-out písomným oznámením organizácii kolektívnej správy, a to buď naraz ku všetkým predmetom ochrany, alebo len k niektorým predmetom ochrany. Následne § 80 Autorského zákona taxatívne vymedzuje prípady, na ktoré môže organizácia kolektívnej správy uzavrieť s nadobúdateľom rozšírenú hromadnú zmluvu. Stanovené prípady a spôsoby použitia reflektujú problémy praxe pri získavaní súhlasu na použitie predmetov ochrany. Takúto zmluvu je teda možné uzatvoriť napr. na nájom alebo vypožičanie rozmnoženiny diela, na použitie obchodne nedostupného diela vyhotovením rozmnoženiny, sprístupňovaním verejnosti alebo verejným rozširovaním jeho rozmnoženiny prevodom vlastníckeho práva, ale aj na živé predvedenie literárnych diel (napr. predčítanie v knižnici), či na sprístupňovanie rozmnoženiny diela verejnosti (použitie zdigitalizovaných predmetov ochrany, ako aj napr. sprístupňovanie náhľadov obálok kníh verejnosti).

Ďalšou novinkou v kolektívnej správe práv je tzv. spoločný výber, resp. *dohoda o spoločnej správe* (§ 174 a § 175). Organizácia kolektívnej správy sa môže dohodnúť s inou organizáciou kolektívnej správy na spoločnom výkone kolektívnej správy práv v určitom odbore kolektívnej správy práv (napr. na vypožičiavanie). V niektorých prípadoch vrátane tzv. reprografie je však tento spoločný výber povinný. Poverená organizácia kolektívnej správy potom fakticky vykonáva kolektívnu správu a vyberá náhrady odmiem za reprografiu aj za ostatné organizácie. Používateľ, resp. povinná osoba (napr. knižnica vykonávajúca reprografické služby) si preto svoje povinnosti splní len voči jednému subjektu na jednom mieste a nemusí uzatvárať a uhrádzať odmeny viacerým organizáciám kolektívnej správy.

Cieľom koncepcie nového Autorského zákona je moderný a flexibilný právny predpis, ktorý zabezpečí autorom a iným nositeľom práv efektívnejší výkon ich práv v rámci stanovených európskym a medzinárodným právom a na druhej strane nebude predstavovať prekážku pre šírenie kultúry, vzdelania a výsledkov výskumu a vývoja či pre rozvoj digitálneho prostredia a podporu tvorivosti. Nový právny predpis by mal vniesť väčšiu právnu istotu aj do vzťahov medzi knižnicami a nositeľmi práv (resp. organizáciami kolektívnej správy) a otvoriť nové možnosti používania nášho kultúrneho dedičstva.

Mgr. Lenka Topľanská

lenka.toplanska@culture.gov.sk

(Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky)